

/ Conceptkerndoelen burgerschap naderen voltooiing

TEAM EN ADVIESKRING KIJKEN TERUG OP INTENSIEF MAAR ZORGVULDIG PROCES

De kerndoelen burgerschap gaan leraren in het primair onderwijs, in de onderbouw van het voortgezet onderwijs en in het (voortgezet) speciaal onderwijs houvast bieden bij het invullen van dit leergebied. Het kerndoelenteam burgerschap legt op dit moment de laatste hand aan de conceptkerndoelen, waarna deze aan het ministerie van OCW worden aangeboden. Het team heeft veel profijt gehad van de advieskring met vertegenwoordigers van vakverenigingen, opleidingen en relevante maatschappelijke organisaties, die inmiddels haar derde en laatste adviesronde heeft voltooid. Een mooi moment om terug te blikken en vooruit te kijken met Jildou Dooper, procesregisseur burgerschap, Saskia de Bie-Kleinveld, teamlid burgerschap en vakexpert, gericht op het po, en Femke van der Ster, voorzitter van de advieskring.

“Van mijn PABO-studenten hoor ik dat leerlingen hen regelmatig vertellen dat ze iets willen betekenen in de samenleving en dat ze willen bijdragen aan het oplossen van de grote vraagstukken van dit moment”, zegt De Bie-Kleinveld. “Burgerschapsonderwijs geeft ze tools waarmee ze leren hoe ze hun stem kunnen laten horen en hoe ze bij kunnen dragen aan discussies. In een veilige schoolomgeving, een samenleving in het klein, kunnen ze oefenen hoe ze gesprekken aan kunnen gaan en hoe ze de dialoog kunnen voeren, in plaats van dat ze luisteren naar wie het hardste roept. Maar hoe maak je dergelijke afwegingen?”

“Op dit moment is burgerschap niet duidelijk afgebakend en daardoor lastig een plek te geven. Daarom zijn kerndoelen heel welkom.”

Een eenvoudige klus was het niet, aldus De Bie-Kleinveld. “Doelen opstellen die niet sturend maar wel dekkend zijn, is een uitdaging in een land waarin veel diversiteit is. Je wilt natuurlijk niet verzanden in vaagheid om iedereen maar tevreden te houden.” “Bij burgerschap”, stelt De Bie-Kleinveld, “ligt dat misschien allemaal nog wat gevoeliger dan bij de andere leergebieden. Dat heeft te maken met het feit dat het bij burgerschap over het algemeen gaat om politieke en maatschappelijke thema’s, die je immers vanuit verschillende perspectieven aan kunt vliegen.” Dat is ook de ervaring van Van der Ster. Ze heeft er als voorzitter alle vertrouwen in dat de leden van de advieskring en hun achterban zich straks zullen herkennen in de kerndoelen. “Alle leden van de advieskring staan met één been in burgerschap en één been in hun eigen organisatie. In mijn hoedanigheid van voorzitter nam ik af en toe de taak op me om streng op te treden, waardoor we de feedback in goede banen konden leiden. Zo waren we in staat weloverwogen adviezen te geven naar aanleiding van de vragen van het kerndoelenteam. Het team heeft onze adviezen altijd zeer serieus genomen.”

SASKIA DE BIE-KLEINVELD
Lid kerndoelenteam burgerschap,
vakexpert gericht op po

JILDOU DOOPER
Procesregisseur actualisatie,
kerndoelenteam burgerschap

FEMKE VAN DER STER
Voorzitter van de advieskring,
werkzaam bij Respect Foundation

“Burgerschapsonderwijs geeft ze tools waarmee ze leren hoe ze hun stem kunnen laten horen en hoe ze bij kunnen dragen aan discussies.”

Nieuwe indeling

Het kerndoelenteam burgerschap heeft in de afgelopen periode veel feedback en reacties gekregen, vanzelfsprekend van de advieskring, maar ook van uiteenlopende andere organisaties en experts.

Procesregisseur Dooper vat de belangrijkste feedback uit de laatste adviesronde samen: “De conceptkerndoelen moesten nog concreter, de doelzinnen nog helderder, er moest meer eenduidigheid komen tussen beheersings- en ervaringsdoelen en er werd geconstateerd dat de afbakening tussen verschillende conceptkerndoelen nog te onduidelijk was. Bovendien bleef de normativiteit schuren. Tot hoever mag je gaan met het voorschrijven van de norm en bepaald gedrag in de kerndoelen? De school en de leraar hebben altijd nog zelf de keuze, passend bij de visie van de school.”

Voor de laatste tweedaagse hebben de curriculumexperts van SLO hard gewerkt aan een nieuwe inhoudelijke indeling van de conceptkerndoelen, naar aanleiding van alle feedback. “We hebben de nieuwe indeling zorgvuldig als voorstel met het team besproken”, licht Dooper toe. De teamleden, curriculumexperts en procesregisseur waren allemaal behoorlijk gespannen, herinnert De Bie-Kleinveld zich, “maar de curriculumexperts hebben de teamleden stap voor stap meegenomen in het denkproces.” Dooper: “De kern van burgerschap wordt gevormd door de drie democratische waarden: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Die hadden we eerst als drie losse kerndoelen, maar hebben we nu in één kerndoel samengevoegd. Daardoor zie je de samenhang veel beter. Ze zijn van grote invloed op elkaar. Een andere aanpassing gaat over invloed en macht. Daar ligt de focus nu veel meer op taken en rollen, rechten en plichten en hoe burgers gezamenlijk de samenleving kunnen vormgeven.”

Betere inzichten

De inhoud is eigenlijk nog steeds hetzelfde als waar we eerder op uit kwamen, verduidelijkt Dooper, “alleen heeft de inhoud een veel krachtiger indeling gekregen.” Het team heeft ingestemd met de aangepaste indeling en is hier tijdens de laatste tweedaagse mee verder gegaan. De Bie-Kleinveld: “We denken nu een indeling te hebben waarmee we leraren beter tegemoet komen en recht kunnen doen aan wat alle betrokkenen van advieskring en onderwijsveld hierin belangrijk vinden.” Dooper vervolgt: “We konden als team niet een onbeperkt aantal kerndoelen voorstellen, dat vraagt om keuzes. Daarbij moeten de conceptkerndoelen samen een logische indeling vormen zonder overlap, maar wel samenhangend.”

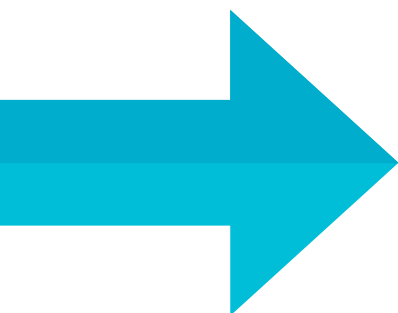
Door de adviezen van de advieskring en andere experts kwamen we tot steeds betere inzichten. En soms keer je weer terug naar eerdere inzichten. Zo is de kans groot dat diversiteit een op zichzelf staand kerndoel wordt. Dat hadden we zo bij de start van het proces, later hebben we het onderwerp opgesplitst en ondergebracht bij andere kendoelen. En nu werken we weer aan een apart kerndoel. Soms moet je iets afstoffen wat eigenlijk al heel goed bedacht en doordacht was.”

“Bovendien haalden de advieskring en de experts ons regelmatig uit onze ‘bubbel’, waar je, zonder dat je je daar bewust van bent, op een gegeven moment toch in terecht komt.”

Monsterklus voor advieskring

“De advieskring heeft een monsterklus verricht door alle feedback steeds bij elkaar te brengen en daar de rode draad uit te halen”, stelt Dooper. Voor voorzitter Van der Ster voelde het soms als een wedstrijd in de Champions League. “Binnen de advieskring zijn we in de loop van de tijd heel erg naar elkaar toegegroeid. Bovendien was het goede contact met de procesregisseur en het kerndoelenteam heel waardevol”, aldus Van der Ster.

Ook vanuit het team zijn de geluiden positief. “Er was geen moment dat ik dacht, dit is heel anders dan wij het bedoelen. Ik kijk terug op een heel fijne samenwerking”, zegt De Bie-Kleinveld. “De adviezen van de advieskring waren vooral positief kritisch. En de experts die wij hebben geraadpleegd hadden ook uiteenlopende meningen. Daar konden we wat mee! Bovendien haalden de advieskring en de experts ons regelmatig uit onze ‘bubbel’, waar je, zonder dat je je daar bewust van bent, op een gegeven moment toch in terecht komt.”

Hoe verder?

Het kerndoelenteam burgerschap werkt nog tot de oplevering aan OCW hard aan de conceptkerndoelen. Ook interne monitoring van SLO kijkt mee of de kerndoelen voldoen aan de werkopdracht van OCW en of ze in het geheel van de kerndoelen van andere leergebieden passen. “Daarnaast werkt het kerndoelenteam aan het toelichtingsdocument, waarin we uitleggen waarom we bepaalde keuzes hebben gemaakt. Ook stellen we een begrippenlijst op”, licht Dooper toe. Na oplevering aan OCW publiceert SLO de conceptkerndoelen, waarna ze voor iedereen te zien zijn, inclusief de karakteristiek en het raamwerk. Daarna volgt de volgende fase, waarin SLO met scholen in gesprek gaat over de bruikbaarheid van de conceptkerndoelen in de onderwijspraktijk.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

“De complexiteit van onze samenleving zie je in de klas terug. De mate ervan kan verschillen per klas en per school, maar ik ben ervan overtuigd dat burgerschap een positieve bijdrage gaat leveren aan meer onderlinge verbondenheid”, zegt de Bie-Kleinveld. “Daarom voelen we voor onze collega’s op de werkvloer de gezamenlijke verantwoordelijkheid om het goed te doen. Omdat het zo’n zorgvuldig proces is geweest, verwacht ik dat leraren straks veel profijt zullen hebben van de kerndoelen burgerschap. Natuurlijk, het was veel werk, naast onze dagelijkse werkzaamheden. Maar ik zou het zo weer doen. Het is eervol en interessant om vanuit een andere invalshoek dan vanuit je eigen organisatie naar het onderwijs te kijken. En tegelijkertijd toets ik voortdurend of dat wat we hebben bedacht in mijn eigen organisatie werkbaar is.”

“Na oplevering aan OCW publiceert SLO de conceptkerndoelen, waarna ze voor iedereen te zien zijn, inclusief de karakteristiek en het raamwerk. Daarna volgt de volgende fase, waarin SLO met scholen in gesprek gaat over de bruikbaarheid van de conceptkerndoelen in de onderwijspraktijk.”

Nieuwe leergebieden

SLO ontwikkelt samen met het onderwijsveld conceptkerndoelen voor de nieuwe leergebieden burgerschap en digitale geletterdheid. De opdracht om kerndoelen te ontwikkelen voor deze twee leergebieden vraagt extra aandacht, omdat er nog geen bestaande kerndoelen zijn. De kerndoelen die de kerndoelenteams met leraren en vakexperts ontwikkelen zijn niet alleen nieuw, maar hangen samen met andere leergebieden die onlangs gestart zijn met de ontwikkeling. De afronding van deze conceptkerndoelen vraagt daarom iets meer tijd. SLO levert de conceptkerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid in plaats van eind 2023, begin maart 2024 op.

Tekst: Brigitte Bloem

Meer informatie

Kijk op www.actualisatiekerndoelen.nl voor meer informatie over de actualisatie van de kerndoelen. Wil je als eerste de conceptkerndoelen burgerschap bekijken? Meld je dan aan voor de automatische updates via het webplatform!